

SUAUGUSIŲ ŽMONIŲ DANTŲ GYDYMO BAIMĖ LEMIANTYS INDIKATORIAI

Karolis Vasiliauskas, Kristina Klasavičiūtė, Ingrida Vasiliauskienė, Vilija Andruškevičienė,
Kristina Saldūnaitė, Eglė Slabšinskienė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Odontologijos fakultetas

Raktažodžiai: dantų gydymo baimė, odontologo baimė.

Santrauka

Tyrimo tikslas. Išsiaiškinti suaugusių žmonių pagrindinius dantų gydymo baimę lemiančius veiksnius.

Tyrimo medžiaga ir metodai. Vienmomentinis tyrimas vykdytas Kauno centro poliklinikoje bei Vilkaviškio PSPC. Apklausti šiose įstaigose gydęsi pacientai. Pildytos anketos, nagrinėjančios demografinę charakteristiką, elgesį, socialinius bei ekonominius veiksnius. Siekiant nustatyti, ar visi klausimyno klausimai atitinka anketos turinį ir išsikeltą hipotezę, buvo pasirinktas Cronbach alfa koeficientas. Statistinė analizė buvo atlikta naudojant SPSS 22.0 programą. Pasirinktas statistinio patikimumo lygmuo, kai $p < 0,05$. Kiekybiniai kintamieji buvo išreikšti vidurkiais su standartiniu nuokrypiu $V(SD)$ su 95 proc. patikimumo intervalu. Priklausomybė tarp kokybinių parametru buvo įvertinta remiantis χ^2 kriterijumi.

Rezultatai. Tyrime dalyvavo 148 pacientai: 96 moterys ir 52 vyrai. Daugiau nei pusė (55, 9 proc.) apklaustųjų nurodo bijantys dantų gydymo, iš jų 9,5 proc. – labai. Stipriau dantų gydymo bijo moterys nei vyrai. Didesnę baimę jaučia išsiskyrę asmenys (71,4 proc.) nei vedę ar vieniši. Dažniau į odontologą kreipiamasi, kai skauda. Dominuojanti organizmo reakcija – noras išvengti vizito. Baimė yra kiekvieną kartą lankantis pas odontologą ir daugiau žmonių bijo dantų šalinimo procedūros, o didžiausia baimė yra matant adatą - 56 proc. apklaustųjų.

Išvados. 56,1 proc. apklaustųjų patiria odontologinę baimę, iš jų net 9,5 proc. - labai stiprią baimę, dėl kurios vengia odontologinių procedūrų. Lytis, išsilavinimas, gyvenamoji vieta neturėjo įtakos baimei. Odontologinei baimei įtakos turėjo amžius, šeimyninė padėtis, pirmas vizitas pas odontologą. Baimė reikšmingai padidėja, kai reikia ilgai laukti ir šalia

yra blogai nusiteikusių pacientų. 61,4 proc. bijančiųjų kreipiasi, kai skauda, 9,6 proc. – kai skausmas yra nebeapkeliamas. Daugiausia žmonių bijo šalinti, gręžti dantis, matyti adatą ir jausti adatos įdūrimą.

Įvadas

Dantų gydymo fobijos, dantų gydymo baimės ir dantų gydymo nerimo terminai odontologijos literatūroje naudojami apibūdinti diskomfortui, kurį pacientai patiria lankydami odontologo kabinete dantų priežiūros procedūrų [1]. Daugelis žmonių, lankydami šiose įstaigose, jaučia baimę ir nerimą [2]. Nustatyta, kad nuo 6 iki 15 procentų žmonių vengia reguliaraus apsilankymo pas odontologą dėl baimės. Net 40 procentų žmonių pasaulyje turi dantų gydytojo baimę, o net 5 proc. pripažįsta ją kaip fobiją [3]. Daugiau nei 20 proc. pacientų turi padidėjusią baimę, iš kurių 12,3 proc. nurodė vidutinę baimę ir 8,75 proc. didelę baimę [4]. Australijoje atlikti tyrimai parodė, kad dantų gydymo baimę turi nuo 7,8 iki 18,8 proc., o fobiją – nuo 0,9 proc. iki 5,4 proc. [5,6]. Atlikto tyrimo metu šiaurės vakarų Anglijoje buvo nustatyta, kad iš tirtų 1420 suaugusiųjų, pusė iš jų nurodė, kad jų odontologo baimė atsirado dar vaikystėje [7]. Literatūros duomenimis, didesnę dantų gydymo baimę jaučia moterys, žemesnį išsilavinimą turintys, mažesnes pajamas gaunantys apklaustieji, vyresni žmonės [7,8]. Suomijoje dantis gydyti labiau bijojo 35-54 metų amžiaus asmenys [9]. Adatų (46 proc.) ir skausmingos injekcijos bijo (42,9 proc.) apklaustųjų [6]. Lietuvoje tik nuo 2003 metų paskelbti straipsniai, nagrinėjantys vaikų dantų gydymo baimę. Suaugusių žmonių dantų gydymo baimės problema iki šiol nebuvo nagrinėta.

Tyrimo tikslas: išsiaiškinti suaugusių žmonių pagrindinius dantų gydymo baimę lemiančius veiksnius.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Vienmomentinis tyrimas atliktas, gavus LSMU Bioetikos komiteto leidimą Nr. BEC-OF-51. Buvo atrinkti pacientai, besilankantys Kauno centro poliklinikoje bei Vilkaviškio

pirminės sveikatos priežiūros centre. Pateikta anketa apie dantų gydymo baimę. Anketoje buvo nagrinėjamos 4 klausimų grupės: demografinės charakteristikos (apklausiųjų amžius, lytis, gyvenamoji vieta), elgesio veiksniai (nuo keletų metų lankosi pas odontologą, kaip dažnai lankosi, kokia lankymosi priežastis, ar bijo), konkrečių dantų dirgiklių ir procedūrų baimė vertinta remiantis dantų gydymo baimės skale [10], socialiniai ir ekonominiai veiksniai (klausimai apie išsilavinimą, pajamas, šeiminių padėčių). Siekiant nustatyti, ar visi klausimyno klausimai atitinka anketos turinį ir išsikeltą hipotezę, buvo pasirinktas Kronbacho (Cronbach) alfa koeficientas, kuris parodo, kaip kinta tiriamųjų atsakymai į tuos pačius klausimus. Apskaičiuotas Kronbacho alfa koeficientas, kurio reikšmė gauta 0,94 - rodo aukšto lygio klausimyno patikimumą [11].

Statistinė analizė buvo atlikta naudojant statistinių duomenų analizės paketą, SPSS 22.0 programą. Pasirinktas statistinio patikimumo lygmuo, kai $p < 0,05$. Atliekant aprašomąją analizę, kiekybiniai kintamieji buvo išreikšti vidurkiais su standartiniu nuokrypiu $V(SD)$ su 95 proc. patikimumo intervalu. Priklausomybė tarp kokybinių parametru buvo įvertinta remiantis χ^2 kriterijumi. Dviejų nepriklausomų grupių kiekybiniais dydžiais palyginti buvo taikomas Stjudento (Student) (t) kriterijus. Vienpusė dispersinė analizė (ANOVA) buvo naudota lyginant kiekybinius duomenis, esant daugiau nei dviem nepriklausomoms grupėms. Kai kintamieji netenkinio pasiskirstymo normališkumo sąlygos (buvo ranginio pobūdžio), buvo taikomi neparametriniai statistinių hipotezių tikrinimo metodai – Mano Vitney (Mann-Whitney) U (kintamajam tarp dviejų grupių palyginti) ir Kruskalio Voliso (Kruskal-Wallis) K (kintamajam tarp daugiau nei dviejų grupių palyginti).

Rezultatai ir aptarimas. Tyrime dalyvavo 148 pacientai: 96 (64,9proc.) moterys ir 52 (35,1 proc.) vyrai. Pacientų amžius buvo nuo 18 iki 65 metų. 68,2 proc. tirtųjų buvo miesto ir 31,8 proc. – rajono gyventojai. Pagal išsilavinimą: 32,4 proc. vidurinis, 14,2 proc. – profesinis, 26,4 proc. – aukštesnysis, 27 proc. aukštasis išsilavinimas. 54,7 proc. buvo vedę ar ištekėjusios, 14,2 proc. – išsiskyrę, 30,4 proc. vieniši. 4,7 proc. pas odontologą lankosi nuo 2 metų, 22,3 proc. nuo 3-5 metų, 35,1 proc. nuo 7-10 metų, 9,5 proc. nuo 12 metų ir 28,4 proc. – neprisimena. Po apklausos paaiškėjo, kad 70,9 proc. gydomi privačioje praktikoje ir 29,1 proc. – valstybinėje. 37,8 proc. lankosi, kai skauda, 29,1 proc. - 1 kartą per metus, 26 proc. - 2 kartus per metus, kas 2 metai – 17 proc., kas 5 metai – 6 proc. 77,7 proc. apklausiųjų yra svarbi gydytojo empatinė charakteristika, 17,6 proc. – klinika, 4,7

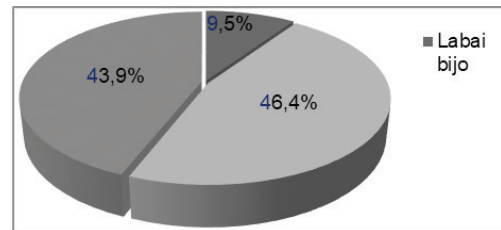
proc. – viskas. 53,4 proc. vizitas būna kai skauda, 40,5 proc. - profilaktinis ir 6,1 proc. kreipiasi tik tada, kai skausmas būna nebepakeliamas.

56,1 proc. apklausiųjų bijo dantų gydymo, 43,9 proc. – nebijo. Iš 56,1 proc. bijančiųjų – 9,5 proc. patiria labai didelę dantų gydymo baimę [1 pav.]. Apklaustieji, kurie nebijo dantų gydymo, statistiškai reikšmingai pas odontologą pradėjo lankytis anksčiau ($\chi^2 = 12,98$, $l.s. = 4$, $p = 0,011$) [2 pav.].

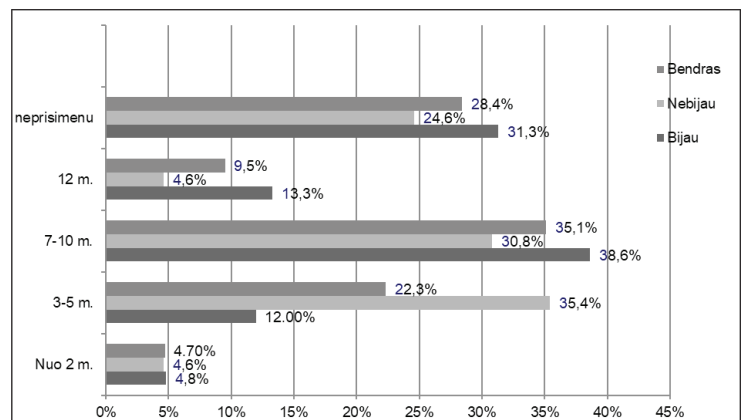
55,4 proc. nebijančiųjų vizitas pas odontologą būna profilaktinis, 61,4 proc. bijančiųjų kreipiasi tik tada, kai skauda ir 9,6 proc. bijančiųjų – kai skausmas nebepakeliamas ($\chi^2 = 12,53$, $l.s. = 2$, $p < 0,05$) [3 pav.]. Koks yra gydytojas statistiškai reikšmingai svarbiau nebijantiems (84,6 proc.) nei bijantiems (72,3 proc.) ($\chi^2 = 3,20$, $l.s. = 2$, $p < 0,05$) pacientams.

Belaukiant vizito pas odontologą daugiau nei pusė pacientų norėtų išvengti vizito, trečdaliui – prakituoja delnai, 4,1 proc. – darosi silpna, 6,8 proc. – pakyla kraujo spaudimas.

Apklausus, kada jaučiama didžiausia baimė, paaiškėjo kad: 30,4 proc. pacientų jaučia didelę baimę, kai bus atliekama jam nežinoma procedūra, 23,6 proc. – pirmo apsilankymo metu, 18,2 proc. kiekvieną kartą, 18,2 proc. žmonių jaučiasi nemaloniai, kai procedūras atliks naujas, nepažįs-

1 pav. Suaugusiųjų pasiskirstymas (proc.) pagal patiriamą dantų gydymo baimę.

2 pav. Suaugusiųjų dantų gydymo baimės priklausomybė nuo pirmo vizito pas odontologą.

tamas gydytojas, 6,8 proc. apsilankius naujoje klinikoje.

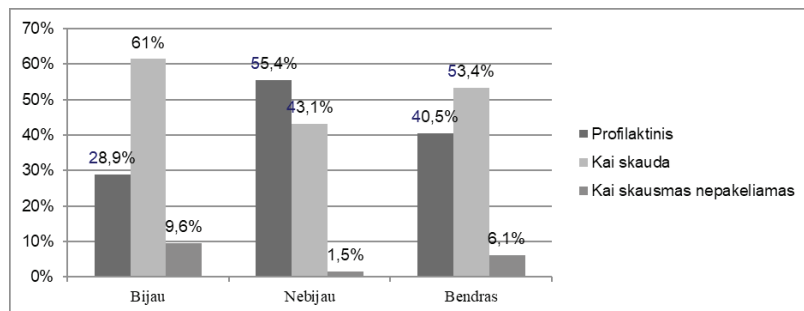
50,7 proc. pacientų daugiau bijo šalinti dantis, 32,4 proc. – gręžti dantis, 3,4 proc. protezuoti ir 12,2 proc. – visko. 51,4 proc. prašo nuskausminti. 73 proc. atsakė, kad baimė būna mažesnė, jeigu gydytojas viską smulkiai paaiškina. 47,3 proc. baimė padidėja, kai reikia ilgai laukti ir 41,9 proc. – kai šalia laukia blogai nusiteikusių pacientų.

Apklaustiems, kurie bijo dantų gydymo, statistiškai reikšmingai darėsi silpna 7,2 proc. ir dažniausiai norėjosi išvengti vizito 62,7 proc. ($\chi^2=19,66$, $lfs=4$, $p<0,001$). 21,7 proc. bijančiųjų didžiausia baimė buvo pirmo apsilankymo metu ($\chi^2=18,912$, $lfs=5$, $p<0,05$). Bijantys 18,1 proc. statistiškai patikimai bijojo visų procedūrų ($\chi^2=14,022$, $lfs=4$, $p<0,05$) [4pav.]. Skirtumo tarp paskutinės patirties, kaip dažnai prašo nuskausminti ir baimės nebuvo.

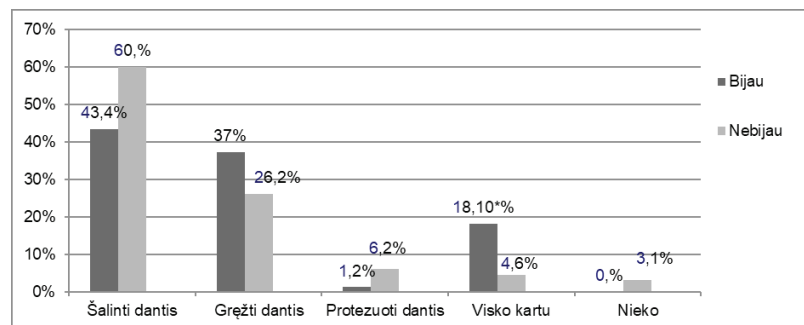
59,0 proc. bijančiųjų padidėdavo baimė, kai ilgai reikia laukti vizito ($\chi^2=10,447$, $lfs=1$, $p<0,01$). Ir 49,4 proc. bijančiųjų baimė padidėdavo, kai greta laukia ir blogai nusiteikusių pacientų ($\chi^2=0,002$, $lfs=1$, $p<0,01$).

Šiek tiek daugiau moterų 57,3 proc. nei vyrų 53,8 proc. jautė dantų gydymo baimę, bet skirtumas nebuvo reikšmingas. Tik 2 proc. daugiau bijojo rajono gyventojų (57,4 proc.) nei miesto gyventojų (55,4 proc.). Statistiškai patikimo skirtumo nestebėjome tarp apklaustųjų išsilavinimo, gyvenamosios vietos. 71,4 proc. bijojo išsiskyrę, 54,3 – vedę ir 51,7 proc. vieniši asmenys.

Daugiausia gydymo bijojo 25-34 metų amžiaus grupės žmonės – 66,7 proc., 24 ir < metų pacientų grupėje – 38,7 proc., 35-44 metų – 55,1 proc., 44 ir > metų – 52,9 proc. Pagal apsilankymų priežastį 54,3 proc. vyriausios grupės pacientų lankėsi, kai atsirasdavo skausmas, 24 ir < metų grupės pacientai statistiškai reikšmingai lankėsi 2 kartus per metus ir 35-44 metų - 20,4 proc. lankėsi kas 2 metai ($\chi^2=25,441$, $lfs=12$, $p=0,013$). 67,7 proc. 24 ir <

3 pav. Suaugusiųjų dantų gydymo baimės ir vizitų priežasties priklausomybė.

4 pav. Suaugusiųjų pasiskirstymo priklausomybė nuo baimės ir atliekamos procedūros.

m. pacientų vizitas būna profilaktinis, 72,7 proc. 25-34 m. – kai skauda ($\chi^2=20,507$, $lfs=6$, $p<0,05$).

Didžiausią baimę pacientai jautė matydami adatą 56 proc. (iš jų net 16,2 proc. labai didelę baimę) ir jausti įdūrimą – 69 proc. (iš jų labai didelę baimę – 18,2 proc.).

Rezultatų aptarimas

Atliekant šį tyrimą siekta išsiaiškinti, kokie veiksniai sąlygoja suaugusių pacientų dantų gydymo baimę.

Dantų gydymo baimė yra opi problema, kuri būdinga didžiajai daliai visuomenės narių. Kai kurių autorių teigimu, paplitimas svyruoja nuo 4 iki 20 procentų pasaulyje [6,12,13]. Švedijoje nuo stiprios baimės kenčia 4,7 procentai žmonių [14]. Yra įrodyta, jog moterys dažniau bijo odontologinių procedūrų, nei vyrai [15], bet mes statistiškai reikšmingo skirtumo nenustatėme, nors bijančių moterų 5 procentais buvo daugiau nei vyrų. Mūsų atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad dantų gydymo bijo daugiau nei pusė apklaustųjų ir dešimtdalis patiria labai didelę baimę. Didžioji dalis pas odontologus lankosi tik tada, kai skauda arba skausmas būna nepakeliamas. Kaip pagrindines priežastis, kodėl pacientai praleidžia profilaktinius vizitus, Trandan S. ir kitų atliktame tyrime Jungtinėje Karalystėje nurodė nenumatytas aplinkybes, dantų gydymo baimę, nepatogų susisiekimą su klinikomis, užmaršumą ir tingumą [16]. Taip pat Holtzman ir kiti nustatė, kad dėl dantų gydymo baimės pacientai 3 kartus dažniau praleidžia vizitus nei tie, kurie nebijo [17].

Vertinant baimę ir žmogaus amžių, pastebėjome, jog labiausiai bijo 25-34 metų žmonės (net 66,7 proc. iš visų tirtųjų šioje amžiaus grupėje), lyginant su Australija, kur didžiausia bijančiųjų dantų gydymo pacientų populiacija nustatyta 35-44 metų amžiaus grupėje (19,7 proc.) [18]. Tačiau Holtzman ir kiti teigia, jog baimė su amžiumi mažėja, nes vyresnio amžiaus pacientai sugeba suvaldyti savo baimes [17].

Dažnai pacientai bijo dantų gydymo proceso (šaknies kanalų gydymo ar dantų šalinimo) ir dėl to vengia lankytis pas odon-

tologą [19]. Mūsų atliktas tyrimas taip pat patvirtino faktą, kad labiausiai pacientai bijo dantų šalinimo – net 50,7 proc. iš visų apklaustųjų. Tačiau kiti šaltiniai teigia, jog labiausiai pacientams kelia nerimą dantų gydymo kaina, injekcijos ar skausmingos procedūros [6]. Kalbėjimas ir supažindinimas su būsimois procedūromis, detalus jų apibūdinimas gali nuraminti pacientą, taip teigia 73 procentai mūsų apklaustųjų, kurie jaučia didelę dantų gydymo baimę. Cobbar ir kitų tyrimo rezultatai tam prieštarauja – detalus raštiškas chirurginės procedūros aprašymas nerimo pacientams nesumažino [20].

Vienas pagrindinių baimę pacientams keliančių veiksnių yra injekcijos ir joms naudojamos adatos. Dauguma pacientų nemėgsta injekcijos dėl sukeliama nutirpimo jausmo. Kai kurie odontologai netgi naudoja anestetikus be vazokonstriktoriaus, kad anestezijos laikas būtų trumpesnis [21]. Mūsų tirtieji pacientai dažniau prašė nuskausminimo (51,4 proc.), tačiau net 56 procentai apklaustųjų patvirtino bijantys matyti adatą, o 69 – jausti adatos įdūrimą.

Išvados

56,1 proc. apklaustųjų patiria odontologinę baimę, iš jų net 9,5 proc. - labai stiprią baimę, dėl kurios vengia odontologinių procedūrų. Lytis, išsilavinimas, gyvenamoji vieta neturėjo įtakos baimei. Odontologinei baimei įtakos turėjo amžius, šeiminių padėtis, pirmas vizitas pas odontologą. Baimė reikšmingai padidėja, kai reikia ilgai laukti ir šalia yra blogai nusiteikusių pacientų. 61,4 proc. bijančiųjų kreipiasi, kai skauda, 9,6 proc. – kai skausmas yra nebepakeliamas. Daugiausia žmonių bijo šalinti, gręžti dantis, matyti adatą ir jausti adatos įdūrimą.

Literatūra

1. Steven Taylor. Anxiety sensitivity: theory, research, and treatment of the fear of anxiety. 1 ed. Routledge, 2014; 384.
2. Youn-Soo Shim, Ah-Hyeon Kim, Eun-Young Jeon, So –Youn An. Dental fear & anxiety and dental pain in children and adolescents; a systemic review. *Dental Anesthesia and Pain Medicine* 2015; 53-61.
3. Peltier B. Psychological treatment of fearful and phobic special needs patients. *Spec Care Dentist* 2009; 29(1):51-57. <https://doi.org/10.1111/j.1754-4505.2008.00062.x>
4. Heyman RE, Slep AM, White-Ajmani M, Bulling L, Zickgraf HF, Franklin ME, Wolff MS. Dental fear and avoidance in treatment seekers at a large, urban dental clinic. *Oral Health Prev Dent* 2016; 14(4):315-20.
5. Tickle M, Jones C, Buchannan K, Milson M.K, Blinkhorn S.A, Humphris M.G. A prospective study of dental anxiety in a cohort of children followed from 5 to 9 years of age. *International Journal of Paediatric Dentistry* 2009; 19:225–232. <https://doi.org/10.1111/j.1365-263X.2009.00976.x>
6. Armfield JM. The extent and nature of dental fear and phobia in Australia. *Aust Dent J* 2010 Dec; 55(4): 368-77. <https://doi.org/10.1111/j.1834-7819.2010.01256.x>
7. Armfield JM, Spencer AJ, Stewart JF. Dental fear in Australia: who's afraid of the dentist? *Aust Dent J* 2006 Mar; 51(1):78-85. <https://doi.org/10.1111/j.1834-7819.2006.tb00405.x>
8. Heidari E, Banerjee A, Newton JT. Oral health status of non-phobic and dentally phobic individuals; a secondary analysis of the 2009 Adult Dental Health Survey. *Br Dent J* 2015 Nov 13;219(9). <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2015.853>
9. Liinavuori A, Tolvanen M, Pohjola V, Lahti S. Changes in dental fear among Finnish adults: a national survey. *Community Dent Oral Epidemiol* 2016 Apr;44(2):128-34. <https://doi.org/10.1111/cdoe.12196>
10. Kleinknecht RA, Thondike RM, McGlynn HD, Harkavy L. Factor analysis of the dental survey with cross-validation. *Journal of the American Dental Association* 1984; 108: 59-61. <https://doi.org/10.14219/jada.archive.1984.0193>
11. Pukėnas K. Kokybinių duomenų analizė SPSS programa: mokomoji knyga. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 2009; 24-32.
12. Gatchel RJ, Ingersoll BD, Bowman L, et al. The prevalence of dental fear and avoidance: a recent survey study. *J Am Dent Assoc* 1983;107:609–610. <https://doi.org/10.14219/jada.archive.1983.0285>
13. Hill KB, Chadwick B, Freeman R. et al. Adult dental health survey 2009: relationships between dental attendance patterns, oral health behaviour and the current barriers to dental care. *Br Dent J* 2013; 214:25–32. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2012.1176>
14. Svensson L, Hakeberg M, Boman UW. Dental anxiety, concomitant factors and change in prevalence over 50 years. *Community Dent Health* 2016;33:1–6.
15. Smyth JS. Some problems of dental treatment. Part 1. Patient anxiety: some correlates and sex differences. *Aust Dent J* 1993;38:354-359. <https://doi.org/10.1111/j.1834-7819.1993.tb05516.x>
16. Tandon S, Duhan R, Sharma M, Vasudeva S: Missed dental appointments between the cup and the lip: missed dental appointments. *J Clin Diagn Res* 2016; 10:122-124.
17. Holtzman JM, Berg RG, Mann J, Berkey DB. The relationship of age and gender to fear and anxiety in response to dental care. *Spec Care Dentist* 1997; 17: 82-7. <https://doi.org/10.1111/j.1754-4505.1997.tb00873.x>
18. Thomson WM, Stewart JF, Carter KD, Spencer AJ. Dental anxiety among Australians. *Int Dent J* 1996;46:320-324.
19. Standards for the dental team. General Dental Council. 2013, Accessed: February 9, 2018.
20. Cabbar F, Burdurlu MÇ, Tomruk CÖ. Does giving brief information keep patients calm during different oral surgical

procedures? Quintessence Int 2018 Apr; 16:1-12.

21. Armfield JM, Milgrom P. A clinician guide to patients afraid of dental injections and numbness. SAAD Dig. 2011 Jan;27:33-9.

INDICATORS AFFECTING DENTAL FEAR IN ADULTS

K.Vasiliauskas, K.Klasavičiūtė, I.Vasiliauskienė, V.Andruškevičienė, K.Saldūnaitė, E.Slabšinskienė

Key words: dental fear, dentist fear, dental anxiety.

Summary

The aim. To evaluate and find out the main factors affecting dental fear in adults.

Methods. One time trial was carried out in Kaunas Centre and Vilkaviškis Primary Health Care Centre. Patients were given questionnaires consisting of 4 questions: demographic characteristics, behavioral, socio-economic factors. Statistical data analysis was performed using SPSS 22.0 program. Results were statistically significant when $p < 0.05$. The significance of statistical results were determined using chi-squared (χ^2) criterium.

Results. The study involved 148 patients: 96 women and 52 man. More than half of the respondents (55,9%) have dental fear,

9.5% - have high fear. Women has bigger dental anxiety than man. Divorced people (71,4%) are more likely to be afraid than married or lonely persons. Patients would visit their dentists more often when feeling pain. The most common body reaction is desire to avoid a visit to the dentist. The biggest fear is to see the needle according to 56% respondents. Most respondents feel dental fear every time they come to the dentist or need to have tooth extraction.

Conclusions. 56.1% respondents have dental fear, 9.5% - very strong fear leading to avoiding dental procedures. Gender, education, place of residence had no effect on fear. Age, material status, first visit experience had impact on dental fear. Dental fear increases when you are waiting for a long time for a visit or there are some disgruntled people in the same room. 61.4% persons visit dentist only when they feel pain and 9.6% of them – when pain is no longer tolerable. Most people are scared of tooth drilling, tooth extraction and needles.

Correspondence to: klasaviciutekristina@gmail.com

Gauta 2018-11-05